

Αχτοпол (Средновековие)

Summary :

Πρισταнището и укрепеното селище Agathopolis е разположено на полуостров по ЮЗ част на брега на Понтос Еуксейнос. Основано е по време на гръцката колонизация в 7в пр.Хр. като "polis" и вероятно е единствената колония тук на Атина. Прилежащата местност, според намерените археологически свидетелства е била обитавана преди 5000г. пр. Хр. от племената на траките.

През средата на 1 в пр.Хр. е включена в провинция „Тракия“ на римската империя. След 330 г. селището е в пределите на Византия. Със създаването на българската държава към края на 7 век Агатополис и прилежащите земи се превръщат в постоянно оспорвана гранична зона, която често мени политическата си принадлежност. От 1453 г. селището е неизменно в пределите на Османската империя. Основната търговска и селскостопанска дейност на Агатополис е предимно свързана с Константинопол с износ на жито, месо, вино риба и особено „дървени въглища“. Приемането на християнската религия е от ок. 3-4 век, като през 9-10 век Агатополис е вече епископия, а от 1389 г. и митрополия. В местата в близост до него през 13-14 век се развива религиозното учение „исихазъм“. Селището съществува и сега като град Ахтопол.

Geographical Location

западния бряг на Черно Море

Historical Region

Понтос Евксинос

1. Въведение *

Античната и средновековна крепост, пристанище и град Агатополис сега Ахтопол, се намира на Ахтополския полуостров на ЮЗ на брега на Понтос Еуксейнос. Полуостровът е със стръмни брегове и максимална височина от ок. 20м. над морското ниво и укрепена площ от ок. 300 x 500 м.

2. Извори

Най-ранно известното наименование на селището е Авлеутейхос. - Αὐτὸ λαίος τεῖχος – Avleuteichos, Aulactichus. Така то се среща в „Периплус“ «Περὶ πλοῦς» на Понтос Еуксейнос от Фл. Ариан (Flavius Arrianus) през 130-131 г. Превежда се приблизително в смисъл „Замък /дворец/ ограден със стена“. Съобразно обаче намерените монети с надпис „ΑΓΑΤ [Ο] –(πολις)“ датирани от ок. 4 в пр. Хр. се предполага, че така посоченото наименование на селището е съществувало много преди отбелязването му в познатите писмени извори. Най-ранните от тях са така наречените „епархийски списъци“ /„Imperatoris Leonis Notitia“/ съставени по времето на император Лъв VI (Leon VI 886-912), т.е. от ок. 9-10 век и в историческия труд на Георги Пахимер (Georgios Pachymeres (1241-1310) от края на 13 век.

3. Античност

Допуска се, че наименованието „Агатополис“ следва да се преведе или подразбира като „Град на благоденствието“. В морските карти и ръководства от италиански произход от края на 13 и 14 в, то се среща често под формата „Gatopoli“.

Намерените в околността при Агатополис фрагменти от керамика и каменни брадви, сочат че тук е съществувало селище от ок. 5000 г. пр. Хр. Други находки са резултат от трайното присъствие на племена на траките в областта. Основното заселване и създаване на Агатополис като „полис“ и пристанище се извършило по време на класическата гръцка /елинска/ колонизация на бреговете на Понтос Еуксейнос през 7-6 в- пр. Хр., безспорно доказано от различни археологически находки. Откритите при подводни археологически проучвания амфори и котви в акваторията на

Αχτοпол (Средновековие)

Αγατοполиς сочат за активна търговска дейност още от ок. 6 в. пр. Хр. Това се доказва и от наличието и циркуляция на намерените монети, като от 4в пр. Хр. такива вече се секат и в Αγατοполиς. Допуска се, че вероятно това е единствената морска колония тук на Ατινα. Не съществуват точни данни за времето на включването на Αγατοполиς в римската провинция „Тракия“, но то ще е извършено ок. средата на 1 век. След 330 г. селището, заедно с други по западния бряг на Понτος Ευκсейнос е в пределите на Византия с определено важно икономическо и военностратегическо значение в новата империя.

През 6 век засилващите се нападение и нахлужвания на варвари и славяни достигат и намиращия се на страни от главните пътища Αγατοполиς.

4. Средновековие

Със създаването на българската държава на Балканския полуостров във втората половина на 7 век, селището се намира все повече в силно оспорваната гранична област между нея и Византия. В резултат Αγατοполиς и околността са често включвани в пределите на едната или другата от двете средновековни държави. Така през 705 г. те били отстъпени на българския хан Тервел (701-721) от император Юстиниан II Ρινοτμετ Justinian II Rhinotmetus (685-695; 705-711), което продължило до 760 г.

След приемането на християнството от българската държава в 864 г. Αγατοполиς става и център на епископия. От тогава до 971 г. въпреки постоянните военни действия между Византия и България и с малки изключения селището продължава да е в границите на последната. Липсват обаче конкретни сведения за съдбата на Αγατοполиς, след като българската държава е завладяна и временно включена в пределите Византия (1018-1185 г.). Селището е само единствено споменато в „епархийски списък“ от 9-10 век, като епископия подчинена на Архиепископията на Αδριаноποл (виж по-напред).

С мирен договор от 1187 г. Византия отново отстъпила Αγατοполиς на българската държава, но при поредната война между тях през 1263 г. тя отново си възвърнала селището. Според Георги Παхιμερ през 1304 г. българският цар Светоласв Тертер (1300-1322) завладял както Αγατοполиς, така и други византийски градове и крепости. След неговата смърт, с договор от 1324 г. селището било предоставено на Византия. От 1331 г. Αγατοполиς пак е включена в границите на българската държава. През месец октомври 1366 г. градът е завладян от флотата на граф Αμαдей VI Савойски. Той го предал на император Йоан V Παλεολογ (1341-1391).

Първото завладяване на Османската армия станало през месец октомври 1396 г, след което в 1403 г. тя го отстъпила на Византия. Малко преди превземането на Κωνσταντινοποл през 1453 г., селището е окончателно включено в пределите на Османската империя.

Ограниченото количество уловена риба била определено както за местни нужди, така и за износ за Κωνσταντινοποл. Към него се прибавяли и селскостопански продукти включващи месо, вино, жито и други, а също и особено „дървени въглища“ добити от горите на планината Странджа.

5. Археологически находки

Откритите два каменни надписа /от нач. на 3 е от кр. на 3 или нач. на 4 в пр.Хр./ показват, че през елинската епоха „полиςът“, по подобие на останалите градове-пристанища по крайбрежието на Понτος Ευκсейнос, е бил управляван от народно събрание.

За отбраната на Αγατοполиς е издигната градска стена с височина ок. 12-14 м. и дебелина от 1,50 до 3,30 м. и каменна кула. Те са били многократно построявани и достроявани, като основният им строеж вероятно е бил положен през края на 5 и началото на 6 век т.е. при управлението на имп. Анастасий I. (491-518). Много части от кулата и стената личат ясно и сега.

Откритите в околността на Αγατοполиς оброчни плочки, като тази на „Стомианос“ (ΗΡΩΣ ΣΤΟΜΙΑΝΟΣ) сочат почитането на боговете на траките. Върху високата част на „полиса“ се е издигал голям храм в чест на някои от елинските богове. Това сега личи от съществуващите остатъци от капители, колони, корнизи и други строителни материали. Те се оценяват като типични за една внушителна култова сграда. Вероятно християнизацията тук ще е започнала някъде ок. 3-4 век, както и при другите селища по западния бряг на Понτος Ευκсейнос. През 9 век Αγατοполиς е обявен за епископия. След превземането в 1389 г. на Αδριаноποл от османските нашественици

Αχτοпол (Средновековие)

неговата митрополия е била тук „временно” преместена (виж тук по-напред).

Тук са се намирали и две големи кръстокуполни църкви от 14-15 век. Всяка една от тях е имала дължина ок. 20-30м., при това едната е била архиепископска катедрала. Сега съществуват само техни остатъци.

През средновековието близката околност на Агатополис е известна с наименованието „Парория”. Тя е била осеяна с християнски култови сгради и средище на възникналото и развиващо се особено през 14 век мистично-аскетично учение „исихазъм”.

Тук не са извършвани систематични археологически проучвания.

* *The entry is still in editing process (ed.note)*

Bibliography :

	Miklosich F., Müller J. , <i>Acta et diplomata graeca medii aevi sacra et profana I-VI</i> , Vienna 1860-1890
	Νικήτας Χωνιάτης , <i>Χρονική Διήγησις</i> , van Dieten, J.A. (ed.), <i>Nicetae Choniatae Historia</i> , Corpus Fontium Historiae Byzantinae 11, Berlin – New York 1975
	Γεώργιος Παχυμέρης , <i>Μιχαήλ Παλαιολόγος</i> , Bekker, I. (ed.), <i>Georgii Pachymeris de Michaelo Palaeologo</i> , Corpus Scriptorum Historiae Byzantinae, Bonn 1835
	Μανουήλ Φιλής , <i>Στίχοι διάφοροι του σοφωτάτου και λογιωτάτου Φιλή</i> , E. Miller (επιμ.), <i>Manuelis Philae Carmina, I-II</i> , Paris I: 1855, II: 1857
	Darrouzès J. , <i>Les régestes des actes du patriarcat de Constantinople. vol. Ifasc.V, les regestes de 1310 à 1376</i> , Paris 1977
	Koledarov P. , "West Black sea coast ports in the late middle ages (14th-16th c.) listed on nautical charts", <i>Études historiques</i> , 5, 1970, 253-254
	Milanova A. , "Le renouveau urbain en Bulgarie sous la domination Byzantine (fin Xe-fin XIIe s.): Le cas des villes antiques", <i>Studia Slavico-byzantina et mediaevalia europensia</i> 8, 2004, 189-213
	Гагова К. , <i>Тракия през българското средновековие. Историческа география</i> , София 1995
	Дражева Ц. , "Епископските центрове на южното българско Черноморие V-XV в. – Центрове на християнската култура", <i>Известия на народния музей</i> , Бургас, 4, 2002, 207-208
	Коледаров П. , <i>Политическа география на средновековната българска държава, 1-2</i> , София 1979, 1989
	Трифонов Т. , <i>700 наименования от Българското Черноморие</i> , Варна 2003
	Todorova E., Mitchkovska P. , <i>Bibliografia delle fonti e delle ricerche sui rapporti tra Genova e le regioni del Mar Nero durante il medioevo</i> , Sofia 1982
	Ганева Св., Мутафов В., Азманов Б., Койчев Л. , <i>Αχτοпол. Културно-историческо изследване върху миналото на град Αχτοпол</i> , София 1990

Αχτοпол (Средновековие)

■	Гюзелев В., "Chronicon Mesembriae (Бележки върху историята на българското Черноморие в периода 1366-1448 г.)", <i>Годишник на Софийския университет, Исторически факултет</i> , 46.3, 1975, 147-192
■	Димитров Д., <i>Търговия по Западното Черноморие XIII-XV век. Dissertation</i> , София 2007